

I. N. 7. 6.

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

DEFECTIBUS
VIRTUTIS
NATURALIS,

CUJUS PARTEM PRIOREM,

Suffrag. Ampliff. Facult. Phil. In Regia Acad. Aboënsi,

Sub PRÆSIDIO

MARTINI JOHANNIS
WALLENII,

Matheſeos PROFESS. REG. & ORD.

Publicæ cenſuræ modeſte offert

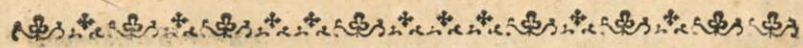
SALOMON MÖLLER, Sal. Fil.

AUSTRO-FENNO.

IN AUDIT. MAJORI

AD DIEM XXI. JUNII, ANNO MDCCLXII.

H. A. M. S.

ABOÆ, Impreſſ. JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

VIRO Admodum Reverendo atque Præclarissimo;

**D: N ANDREÆ
GADOLIN,**

*Ecclesiarum, quæ Deo in Bierno, Finby & Ofver-
by colliguntur,*

PASTORI atque PRÆPOSITO vigilantissimo,

PATRONO BENIGNISSIMO.

Multum licet non interjectum sit temporis, ex quo felicitas illa mihi contigit, ut in domum Tuam honore dignissimam, informationi Tuorum optimæ spei filiorum præfuturus, adseiscerer; tot tamen tantaque jam dum expertus sum Tui erga me favoris documenta, ut iis & recensendis & demerendis memet æque imparem esse sentiam. Ne vero inmemor prærsus Tuorum in me meritorum esse videar, in tesseram gratæ & venerabundæ mentis, lucubrationes hæc incommittas Tibi dicatas atque consecratas volui, quas ut serena adspicere digneris fronte, etjam atque etjam oro & obtestor. Meum erit, ardentissimis supremum Numen compellere precibus, velit Te, *Vir Admod. Rev.*, in annos bene multos omnigena felicitate cumulatum servare, in ecclesiæ commodum, Tuorumque solatium ac fulcrum firmissimum. Ita vovet, vovebitque ad cineres usque

Admodum Reverendi NOMINIS TUI

Cultor humillimus,

SALOMON MÖLLER.

PRÆFATIO.

BA est conditio omnium entium, quæ finita utuntur natura, ut non possint non variis laborare defectibus. Quamvis enim alia aliis continue perfectiora deprehendantur, nullum tamen invenies, quod omnibus plane gradibus absoluta gaudeat essentia. Hæc namque gloria illi soli propria est Enti, quod Dei nomine veneramur. Non sinit ratio instituti, ut per genera singulorum eundo hanc veritatem pluribus demonstremus. Quare exempli gratia provocasse sufficiat ad ingentem iabecillitatum cohortem, quæ animam nostram perpetuo circumdant. Sive enim superiores, sive inferiores ejus facultates scruteris, in singulis tot observabis defectus, ut eorum vix inire possis numerum. In his primum sibi locum vindicat maxima intellectus angustia, qua illi etiam laborant, qui omnium acutissimi atque doctissimi videri volunt. Quotus enim quisque est mortalium, qui non necesse habeat fateri, oppido pauca esse objecta, quæ satis distincte atque complete cognoscat?

scat? Nimis namque sæpe accidit, ut satis habere cogamur, si alia obscure, alia confuse percipiamus. Et si ea omnia, quæ quomodocunque intelligimus, cum infinita multitudine eorum conferre possimus, quæ penitus ignoramus, certo certius inveniremus, illa ad hæc vix tantam habitura rationem, quantam habet arenula ad omnes orbis montes, aut guttula ad omnia mundi maria. Ex hac intellectus infirmitate varii nascuntur morbi voluntatis, haud secus ac e radice surculi vel e fonte rivuli. Quamvis enim propria voluntatis natura ferat, ut verum atque bonum continuo diligat, quatenus tamen haud raro, in casibus præsertim specialibus, dubio utitur lumine intellectus, eatenus neque verum pro indole veritatis, neque bonum pro ratione bonitatis adpetere potest. Hinc sæpius usu venit, ut homines turmatim ad captandas veritates levissimas currant, quarum nullus aut exiguus est usus, iis interea neglectis, quarum cognitio ad bene beateque vivendum adprime est necessaria. Nec pauciores sunt, qui summo bono neglecto, illa tantum sequuntur bona, quæ adeo exiguam bonitatis mensuram habent, ut nativum felicitatis fructum producere nequeant. Quid? quod maximus mortalium numerus sæpe pro veris bonis vera eligat mala, inanem bonitatis speciem mentientia. Hinc & tota plerorumque vita nihil fere aliud est, quam horrida vitiorum catena. Non equidem ignoramus omnibus mundi ætatibus passim floruisse homines, qui tantam virtutis pompam ostentarunt, ut

ut integris quandoque populis sui admirationem
moverint: Sed hos quidem non tam vera exem-
plaria, quam qualiacunque virtutum simulacra fuis-
se arbitramur, nisi forte singulari illos potius vi
atque auxilio gratiæ divinæ, quam propriarum
virium subsidio excitatos nixosque fuisse, quis con-
tendat. Atque hinc jam satis apparet instituti no-
stri ratio, dum primum specimen academicum e-
dituri, defectus, quibus laborat virtus naturalis, de-
tegere & arguere constituimus. Quod ut feliciter
succeedat, D. O. M. humillime precamur! Te ve-
ro L. B. quo decet verborum honore rogatum
volumus, ut opellam hanc nostram, quam be-
nignæ Tuæ censuræ submittimus, in meliorem in-
terpreteris partem.

§. I.

UT vero feliciter in defectibus virtutis naturalis
detegendis versari queamus, quilibet rem rite
perpendens facile concedet, necessarium omnino
in antecessum esse, paucis de virtute ejusque natu-
ra & indole in genere differere. Neque enim na-
vos rei aperire aliquis potest, nisi qui antea no-
vit, quid eadem res sit, & qualis vera ejus con-
stitutio esse, debeat. Quod igitur ad virtutem ad-
tinet, in eo certe omnes, qui sobrie cogitant,
consecutiunt, hoc scilicet nomine aliquid eximii in-
telligi, quod in promiscuam hominum frequenti-
am non cadit, sed illis solis proprium est, qui vel

naturales animæ facultates & vires ita excoluerunt, ut humanæ naturæ præstantiam præ cæteris tueri posse videantur, vel etiam singulari Numinis divini gratia aguntur. Ut enim nemo hominum virtute ornatus nascitur, sic neque hujus vel illius actionis externæ convenientia cum lege, veri nominis virtutis præsentiam in auctore arguit. Jure itaque ipsa conformitas actionum cum lege a dexteritate seu promptitudine ejusmodi suscipiendi actiones, quæ cum norma morali congruunt, distinguitur, eoque ipso fundamentum suppeditatur, ad generalem virtutis ideam animo formandam. Neque enim nobis vel ad omnes unius virtutis notiones attendere, vel etiam tricas aut minus accuratas antiquiorum virtutis definitiones examinare vacat.

Est igitur virtus: habitus acquisitus actiones suas liberas legi congruenter instituendi, adeoque contrarias simul omittendi. Unde patet, eum, qui virtute est instructus, non solum serio actiones edere voluntati legislatoris conformes, sed etiam libere, libenter atque constanter, adeoque non solum metu pœnarum, aut spe commodorum quorumcunque, sed & studio ac desiderio imperata legis faciendi. Et cum sic constanti animi affectione finem illum promovere studet, quem auctor legis per ejus custodiam obtinere cupit, eo etiam ipso propria sua felicitas promovetur & conservatur, animusque simul incredibili lætitiæ sensu afficitur, quod tandem efficit, ut cum voluptate jucun-

mundissima ad legis præscriptum actiones suas semper componere pergat.

§. II.

Quum igitur virtus sit habitus acquisitus, ut ex generali ejus indole §. I: a breviter expressa, satis adparet; intelligitur ab instituto nostro alienum non esse, paucis quoque modum, quo illa comparatur, attingere; sic enim non solum magis completam ejusdem adquiremus notionem, verum & melius de perfectione atque defectibus illius judicium ferre poterimus. Ex dictis jam constat, illos habitus virtutis nomine venire, qui ita mentem nostram perficiunt atque disponunt, ut nos actionesque nostras ad voluntatem legislatoris componamus. Qui igitur veram virtutis consequendæ rationem inire vult, in id incumbat, ut recte faciendi facilitatem consequatur. Ad hoc vero imprimis requiritur, ut quid rectum h. e. bonum vel malum sit, distincte cognoscat, adeoque legem bene cognitam & exploratam habeat. Deinde distinctam pariter de actionibus earumque consequentiis cognitionem animo teneat, necesse est. Scilicet nisi explanatas tam legis, quam actionum nostrarum possideamus ideas, vix ac ne vix quidem ad virtutis studium alendum valebunt. Neque enim audiendi sunt, qui emendationem voluntatis præcedere dicunt emendationem intellectus. Egregie more suo Celeberr. Formey: *Le*

progrès des vertus, inquit, est ordinairement propor-
tionné à celui des lumieres, & generalement parlant,
le cœur s' épure, à mesure, que l' esprit s' éclaire.
 Vid. Sv. Merc. 1756 p. 396. Sit vero hæc eadem
 recti cognitio simul viva, h. e. talis, ut volunta-
 tem ad bonum exsequendum & malum fugiendum
 flectat atque inclinet. Hinc suggerat motiva vali-
 dissima desumpta partim & quidem præcipue ex
 voluntate legislatoris, partim etiam ex dulcissimis
 bonarum actionum fructibus, ut & scelerum even-
 tibus funestissimis. Rite itaque perspecta bonæ a-
 ctionis virtutisque interiori præstantia atque pul-
 chritudine, facile in animo voluptas oritur. Id
 autem ex quo mens voluptatem haurit, lubenter
 toties suscipit, quotiescunque idem fieri pot-
 est. Ex actionum crebriori repetitione nascitur
 promptitudo & proclivitas, quæ bonæ consuetudi-
 nis nomine venit, hincque porro suavissimus in-
 stinctus perpetuo legi convenienter vivendi h. e.
 ipsissima virtus, cujus laus omnis in actione consi-
 stit, ut egregie loquitur Cicero, adeoque ut con-
 tinuo usu & exercitio hæc gignitur, ita & eo-
 dem modo retinetur & conservatur. Abunde er-
 go jam perspicitur, ad id, ut quis virtutem con-
 sequatur, requiri assiduam imprimis voluntatis e-
 mendationem. Quum vero, huic actionum no-
 strarum reginæ, intellectum instar consiliarii ad-
 junxerit Summum Numen, ita ut ad actus volun-
 tatis rationalis distincta prius requiratur rerum
 cognitio; facile perspicitur, eo feliciores aliquem
 in

in cultura virtutis facere posse progressus, quo sufficienti magis & distincta intellectus est imbutus cognitione. Sic enim facilius obstacula, virtutis studium vel impediencia vel remorantia, qualia sunt ignorantia, errores, præjudicia, vitia, propensio ad bona sensualia, affectus pravi, malæque consuetudines superantur, & adminicula idem studium promoventia & innotescunt & adhiberi possunt. Cuius hinc porro simul perspicuum evadit, non solum tot bonorum habituum species seu virtutes in genere sic dictas dari, quot animæ nostræ facultates existunt, quæ emendatione & moderamine ad functiones suas rite obeundas indigent, sed & *virtutes* sic dictas *intellectuales*, sive habitus intellectus in cognoscendo vero & detegendo falso, rationem in se magis vel minus continere *virtutum moralium* seu habituum voluntatis, actiones ad legem conformandi; neque tamen tam illos habitus, quam potius hos, virtutis proprie & stricte sic dictæ, titulum mereri, quippe quæ, adcurate loquendo, sedem in voluntate habet, quamvis cognitionem intellectus præcedentem requirat, quæ si habitum constituat, eo magis huic inservit emendandæ. Denique etiam hinc elucescit, cur & nos in sequentibus, ad virtutem imprimis moralem respiciamus.

§. III.

Diximus hætenus, virtutem consistere in studio & facilitate, actiones, quæ imperio voluntatis subsunt,

sunt,

sunt, legi convenienter instituendi. Ut vero paulatim ad institutum nostra vergat oratio, enunciatum hoc paululum jam contrahamus. Si enim plura, quam quæ adlata sunt, de habitu ad quamcunque legem se componendi, adducere vellemus, dicendorum copia plane obrueremur. Igitur de promptitudine legem solum divinam servandi, missis quibuscunque aliis virtutum speciebus, in sequenti agamus. Antequam vero pedem ulterius promovemus ad ea explicanda, quæ præsentis instituti scopum proxime feriunt, ex dictis in antecedentibus breviter colligamus planumque faciamus, in quo virtutis perfectio major vel minor consistat. Quum ad actionem vere bonam requiratur, ut non solum legi sit conformis, sed & ut ex justo suscipiatur motivo; patet in habitu hujusmodi actiones exercendi, h. e. in virtute, ad hæc etjam vel maxime attendi debere. Adeoque virtutem tum demum debita gaudere perfectione, si quis (α) ea omnia agat, quæ a Deo præcepta esse, clare, distincte, & cum certitudine novit, idque (β) non ob aliam, sed eam ipsam præcipue causam, quia divina id ita postulat constitutio. Si porro (γ) mens svavissimo impulsu ducatur seu alliciatur ad recta faciendâ, idque non impetu aliquo transitorio & mox cessante, qui virtutis nomen neutiquam promeretur, sed (δ) constanti & perpetuo desiderio atque studio se ad voluntatem Numinis componendi. Quicumque igitur hæc ipsa jam magis vel minus prompte observat, ille quoque in majori vel minori gradu

gradu virtute pollere dicendus est. Quum vero nullus hominum omnibus hisce momentis unquam valeat facere quod satis est, ne quidem sapiens, quem per quitem viderunt Stoici, & inter quem atque saxum aut truncum nihil interesse, dudum testatus est Cicero; satis superque intelligitur, virtutem omnibus numeris perfectam, neminem mortalium, corrupta existente & manente, dum vivimus, natura humana, in hac vita consequi posse, sed semper aliquos defectus in optimi etiam cujuscunque virtute adesse, eodem modo, ac in omni bono opere, certam & *involutam* & quandam quoque *avolutam* occurrere. Atque hinc quisque, vel aliquali utens adtentione, simul apprehendit, in quo defectus virtutis inprimis conspicitur, simulque eadem facilitate intelligit, virtutem non semper æquè deficere; adeo ut hæc fusius hoc loco explicare opus omnino non sit.

§. IV.

Exposuimus (§.2) in genere rationem, quam inire debet, qui virtutis laudem merebitur, quamvis verè virtuti deditus ne laudari quidem exoptet. Jam cum non iisdem semper viribus habitus ejusmodi apud aliquem producat, existit hinc illa divisio virtutis, qua in naturalem seu philosophicam, & supernaturalem seu christianam dispescitur, quam ut rite pleneque intelligamus, placet paucis definitiones genuinas naturæ & gratiæ præmittere. Sunt vero hæc, si quæ aliæ, voces multis admodum significationibus obnoxia, non igitur observasse poenitebit, nos terminis hisce hic eo uti sensu, quo a

Theologis in mortum doctrina adhibentur. Unde dum harum vocum repetimus notiones, neminem nobis vitio versurum speramus, quod in tantum fallacem nostram in alienam immisisse messem videamur. Est autem natura, ut cum Celeb. Schuberto Phil. Pract. §. 260. loquamur, *facultas congenita illa, artibusque interdum & usu exulta, bonum a malo discernendi, illud faciendi hoc vero fugiendi, & quæ, hæc ipsa potentia vel ratio ex suis domesticis principiis bene agendi suggerit motiva & adminicula, vires natura adpellantur. Gratia vero, eodem definiente, id omne est, quod DEUS aut immediata sua aut verbi sui virtute in cordibus nostris operatur.* Unde sequitur, naturæ viribus tribuendum esse, ideoque naturale hoc loco dici debere, quicquid homo ratione, revelatione divina nondum collustrata, utens, nec alia peculiari DEI virtute adjutus, intelligit, agit, adperit aut aversatur, efficaciam autem gratiæ adscribendum & supernaturale eo respectu vocandum, quod ex ratione sibi relicta, utcumque maximo studio exulta atque perpolita, proficisci & produci nequit. His jam prælibatis, facile admodum est intellectu, quid virtus naturalis & supernaturalis sit aut denotet. Scilicet quoniam habitus ea faciendi, quæ cum lege divina conveniunt, aut per naturam aut gratiam adquiri potest: etiam virtus, uti dictum est, duplex omnino existit. Si tamen fusiori explicatione utriusque indolem expressisse atque exposuisse juvaret, dicere possemus, virtutem supernaturalem esse ardens & constans studium, omnes & internos & externos animi

corpo.

corporisque motus libertatis capaces ad voluntatem Dei Opt Max. in Sacris literis patefactam accurate dirigendi, ex vero & vivo Dei Creatoris, Redemptoris & Sanctificatoris amore generatum, atque in laudem æternæ Ipsius gloriæ, ut & veram sui aliorumque utilitatem semper tendens, tantaque svavitate animum permulcens, ut qui verum ejus fructum nativamque dulcedinem in Schola expetentiæ non gustavit, ejus sibi notionem completam vix animo formare queat. Contra ea autem virtus naturalis, etiam perfectissima, si talis sit pingenda, qualis in suis subjectis, non vero in hujus vel illius cerebro, actu deprehenditur, hæc fere ejus erit imago: ut lucens non ardens, cessans non constans sit propositum ita se gerendi, ut tota vita cum dictamine rectæ rationis convenire videatur, ortum partim ex amore Dei, partim quoque ex amore sui, ideoque partim divinam, partim propriam gloriam, amicorum patriæque utilitatem pro scopo habens, & in tantum auctorem sui delectans, in quantum sibi vel favorem Dei, vel honorem sui peperisse videtur.

§. V.

Virtutis naturalis & supernaturalis indolem generalem ex antea dictis cuius constare confidimus, Novimus quidem multa specialius de utraque dici posse, inprimis de virtutis naturalis diversis generibus & gradibus, pro diversitate motivorum, quibus mens inducta hoc vel illud agendum suscipit; sed neque nos fugit, a plurimis hæc omnia & quidem recentiori memoria, subtilius esse disputata, adeo ut his diutius

immorari ab hac parte superfluum omnino fit; ab altera vero, in virtutem supernaturalem penitius inquirere, esset *instauratio sic dicto* committere. Hoc solum verbo observamus, nos dum in præsentī opella de virtute agimus naturali, vocem illam latiori sensu, idque jure, ut ex §. 4. constat, accepisse, quam illos, qui nostra ætate, virtutem in *naturalem, civilem, theologiam, & Christianam* dividunt. Ne tamen adhuc in vitium aliquod logomachix alia via incurramus, dum toties virtutis naturalis non solum mentionem facimus, sed & in superioribus jam ejus existentiam aliquo modo concessimus atque evicimus; placet etiam paucis illam tangere controversiam: *an virtutes sic dictæ naturales eximium illud nomen virtutis mereantur, vel non?* Nemo huic literarum generi incumbens facile ignorat, viros eruditione ac pietate conspicuos hic in diversa trahi. Ut enim haud pauci fuerunt, qui opera gentilium legi naturali congrua, vel ut termino latiori eoque Theologis familiari uti nobis liceat, actiones irrogenitorum, tam privative quam negative sic dictorum, legi divinæ convenientes, non tam opera bona, quam potius splendida peccata adpellare maluerunt; ita multo adhuc plures reperiuntur, qui, licet quoque concedant, actiones in se bonas edere illos posse innumeras, id tamen absque animi bonitate, ideoque absque virtute fieri simul urgent, virtutes ergo naturales non veras esse virtutes, sed splendida pariter vitia dicenda. Nos ingenuè fatemur, maximam etiam hujus dissensus partem, ut sæpissime fieri solet, a definitione vocum pendere.

dere. Nemo enim facile negabit, actiones irregenitorum ad legis divinæ normam compositas quâ positivum bonas esse, licet non quâ privativum, seu ut loquuntur, *ethnice, ethice, philosophice, juridice, civiliter, materialiter & legaliter*, quamvis non *Christiane, theologice, spiritualiter, formaliter & evangelice*. adeoque placere illas quoque Deo aliquo modo, legali licet non evangelico sensu, generali etsi non speciali complacentia, seu ut auctori naturæ, licet non ut auctori gratiæ. Eodem modo, quod ad habitum bonas actiones faciendi adinet, his facili negotio componitur, si modo rite inter majorem minoreve virtutis gradum distingvatur. Ut enim lubentes concedimus immo urgemus, illos qui inter gentiles maximarum splendidissimarumque virtutum elogio condecorantur, nequaquam eum virtutis gradum adsecutos fuisse, qui eos ornat, quorum non duntaxat bona, sed præcipue bene agendi facilitas, gratiam divinam generatricem agnoscit, hoc tamen non obstante existimamus, virtutes naturales non esse penitus virtutis titulo privandas. Absit omnino, ut perinde esse judicemus, quo impulsu sive animi proposito aut intentione aliquis ad agendum commoveatur. Intentionem vere bonam ad actionem ejusdem indolis requirimus; sed quum tamen non sola intentio bona opus reddat bonum, neque aliquis illius defectus, præsertim auctori incognitus, opus ex omni parte malum conficiat; sic idem de virtute sentiendum putamus, adeo ut aliquis promptitudinis secundum legem vivendi defectus, non tollat totam proclivitaris istius essentiam & laudem. Quid? quod defectus illius causa quaerenda sit, non tam in ipsis habitibus vo-

luntatis, quam potius in consiliarii ipsius, h. e. intellectus natura & constitutione. Quo enim melius intellectus suo fungitur officio, eo etiam facilius voluntas emendatur & vicissim §. 2. unde naturæ omnino humanæ convenienter dixit AUGUSTINUS *quo plus DEum cognoscimus, eo plus amamus.* Jam cum ille, qui in virtute colenda vitiisque extirpandis, illum infumit laborem, quem naturæ viribus præstare valet, rationis solum lumen sequatur §. 4.; quid mirandum, si eam recte agendi propensionem vix ac ne vix quidem obtineat, qua utitur, qui animum divina luce collustratum atque excitatum, ad hoc ipsum contulit.

Mon très cher Frère!

C'est fort à plaindre, que la plus part des hommes s'applique seulement à la vertu extérieure, sans avoir égard à l'intérieure. Pour régler cette leur faute si coupable, qui en vérité va les faire périr, Vous avez, mon Frère, avec beaucoup de discrétion & de jugement, publié votre bel ouvrage des Défauts de la Vertu Naturelle, comme une preuve de ce, que vous avez bien employé, votre jeunesse, à gagner la sagesse. Continuant donc la même route, & Vous serez en état de surmonter tous les obstacles de cette félicité, que l'érudition & la vertu Vous présentent. Je Vous en félicite sincèrement; espérant, que Vous recevrez cette félicitation, comme un témoignage de mon affection fraternelle & perpétuelle. Croyez, mon Frère, que j'adresserai sans cesse à Dieu des vœux ardents, qu'il Vous benisse à recevoir dignement la couronne de Lauriers, & à devenir un membre utile de la République. Je serai toute ma vie

Mon très cher Frère

Votre très fidelle Frère

SAMUEL MÖLLER.